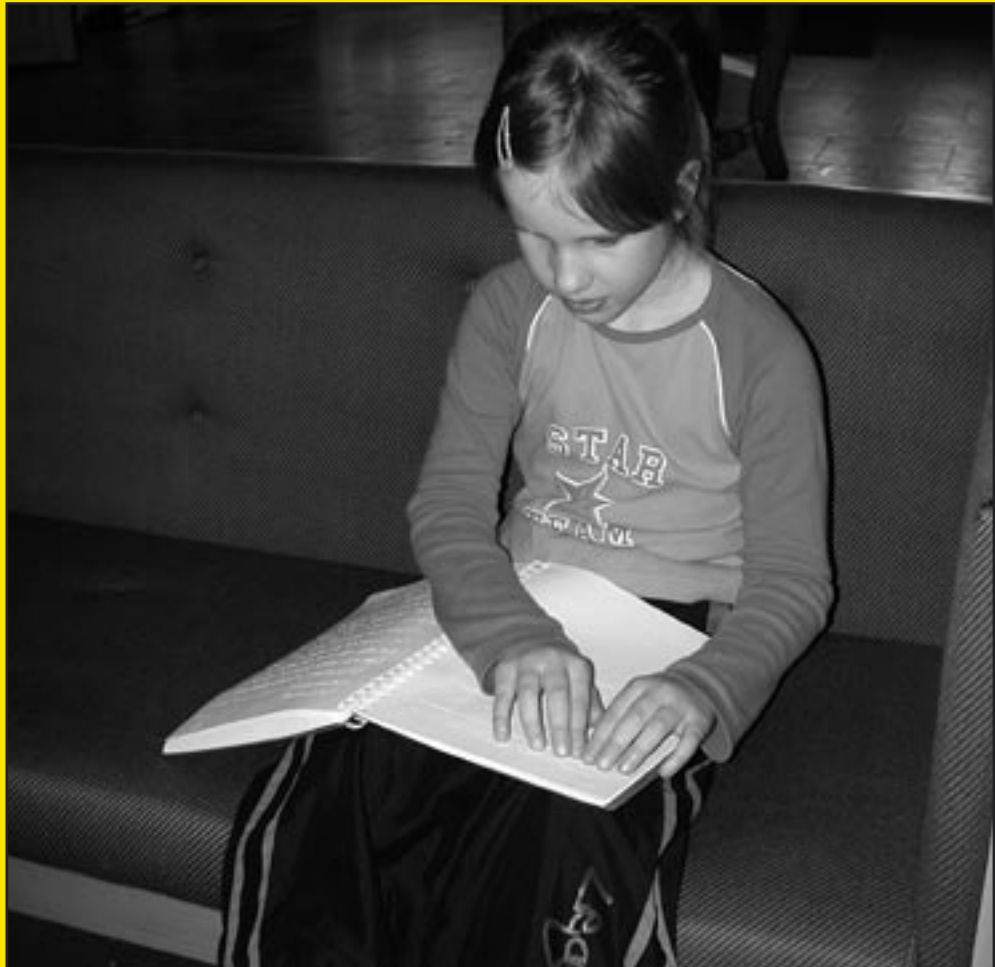

Synvärlden

Nr 4 2006

Tidskrift för fakta, debatt och utveckling kring synskaderehabilitering

Barn och punktskrift, s 15

Optiker med Norrlandstema, sid 5

Visuella barriärer, sid 19

Ges ut i samarbete mellan
Synskadades Riksförbund – SRF,
Föreningen För Synrehabilitering
– FFS och Specialpedagogiska
institutet, Resurscenter syn i
Stockholm och Örebro.

Redaktion:

Jan Wiklund (redaktör)
tel direkt 08-39 92 98
Lena Söderberg (ansv.utg)
tel 060-18 78 52

Postadress:

Nya Synvärlden
SRF, 122 88 Enskede

Fax:

08-39 93 22

e-post:

jan.wiklund@srfriks.org

2007 kommer Nya Synvärlden ut
med fyra nummer

Manusstopp

13 mars 2007

Tidningen kommer ut på svart-
skrift, kassett, diskett och epost.
Adressändringar och nya prenu-
merationer anmäls till
SRF, Registret, 122 88 Enskede,
tel 08-39 90 00.

OBS! För prenumeranter som vill
ha tidningen till hemadress krävs
uppgift om personnummer.

Skicka gärna ditt bidrag till tid-
ningen på epost. Redaktionen
förbehåller sig rätten att korta ner
och redigera insänt material.
Artiklarna läggs dock oftast in
oredigerat och författaren ansvar-
ar själv för innehållet.

OBS att digitalbilder kräver hög
upplösning.

Redaktionen skickar ett varmt
tack till alla som medverkat med
material i detta nummer!

ISSN 1401-4742

Innehåll

Landet runt	4
Regional träff med FFS på Gamleby folkhögskola	4
Optikerkonferens med Norrlandstema	5
GPS för gående i Stockholm	6
SRF-kongressen – ett bättre, friskare, aktivare liv	7
Distanskus fungerar för punktskriftsutbildning	8
Barn	9
CVI och samverkan på Syn-kommunikation	9
Punktskriftsseminarium – låt barnen bli multiläsare	15
Se Mer i verkligheten	17
Titta på mamma	18
Synutblickar	19
Visuella barriärer i en visuell kultur... ..	19
... kan ofta vara mentala	21
Kulturutblickar på psykologkonferens	23
En människorättskonvention påverkar professionerna	24
FFS-nytt	27

FFS — Föreningen För Synrehabilitering

Ordförande:

Lena Söderberg
tel 060-18 78 52, epost lena.soderberg@lany.amv.se

Kansli:

c/o Optikerförbundet, Karlbergsvägen 22, 113 27 Stockholm
Kanslist: Gunilla Dagerman
tel 08-612 89 60, fax 08-612 56 90
epost ffs.kansli@telia.com - webbadress www.ffa.se

Kom ihåg att betala in medlemsavgiften!

För att bli medlem gå in på www.ffa.se och länken "bli medlem!".

Fyll i formuläret så kommer en faktura på medlemsavgiften 250:-
Organisationsnummer 85 72 05 – 8199

Ett samlat pedagogiskt "synstöd"

Särskilt uppdrag

Barn och ungdomar med synskada med eller utan ytterligare funktionsnedsättningar har rätt till ett bra i stöd förskola och skola. Specialpedagogiska institutet är en väsentlig del av ett sådant stöd. Institutets generaldirektör Jan Rocksén gav mig redan 2004 i uppdrag att utveckla och samordna det specialpedagogiska stödet inom synområdet. Målet för uppdraget är att Specialpedagogiska institutet ska samla sina resurser inom synområdet och erbjuda ett utökat och bättre specialpedagogiskt stöd ute i de verksamheter där barn/elever finns.

Hur går det då med detta uppdrag? Jo, jag ser uppdraget som en kontinuerligt pågående process med många aktörer inom kommuner, landsting och naturligtvis inte minst inom institutets egen verksamhet i regionerna och inom Resurscenter syn. Men lyckas vi verkligen få till ett utökat och bättre stöd? Vi har kommit en bra bit på väg men jag tror också att det krävs att vi fortsätter driva vissa frågor.

En sådan fråga är att vi genom kommunsamverkan kan medverka till att alla kommuner ska ha en synkontaktperson. Denna person, som t.ex. kan finnas i ett elevhälsoteam, ska på sikt få möjlighet att utveckla viss

egen synkompetens (gärna med stöd från Specialpedagogiska institutet). Hon/han ska ha kunskap om var i kommunen barnen med synskada finns och hon/han ska vara informerad om vilka insatser som t.ex. Specialpedagogiska institutet gör kring dessa barn och hur samverkan med lanstingets olika verksamheter ser ut. En sådan kontaktperson blir en garant för ett kontinuerligt förbättrat stöd.

En annan viktig fråga är hur stödet från Specialpedagogiska institutets ser ut. Ska vi bara arbeta på uppdrag eller kan vi ha en mer aktiv roll? Jag tror att när det gäller den lilla gruppen barn/elever med grav synskada så krävs det ett mer aktivt stöd än i dag. Det innebär att några rådgivare i regionerna ska kunna erbjuda ett kontinuerligt stöd och också tydligt kunna arbeta på individnivå.

Med dessa förutsättningar och med ett resurscenter som ständigt utvecklar sin spetskompetens och formerna för sin verksamhet så tror jag att Specialpedagogiska institutet verkligen kan erbjuda det specialpedagogiska stöd som behövs för att barn/elever med synskada ska få det stöd de har rätt till.

Kompetensprojekt

I höst har vi inom Resurscen-

ter syn anställt en projektledare med uppgift att arbeta med

- att analysera behov av synkompetens inom Specialpedagogiska institutet,
- att definiera olika typer av kompetens och behovet av dessa kompetenser,
- att utveckla interna och externa former för kompetensutveckling samt
- att finna former för samverkan med högskolor/universitet för utveckling av kompetenshöjande insatser.

Arbetet ska resultera i ett koncept för kompetensutveckling/-försörjning inom synområdet. Projektet är en viktig förutsättning för utveckling och samordning av det samlade stödet.

Specialskola

En vanlig fråga just nu är: Vad innebär det för Specialpedagogiska institutet och Resurscenter syn att specialskolan ska återinföras? Vi vet i nuläget inte så mycket om vad det kommer att innebära i form av förordningar m.m., men vi vet att vi redan nu har en skolverksamhet med elever och kompetent personal. När vi får ett tydligt uppdrag utifrån regeringens beslut så kommer vi att ta oss an detta uppdrag på bästa sätt.

Christina Nordqvist
Chef för Resurscenter syn

Regional träff med FFS på Gamleby folkhögskola

Den 2 november träffades ett gäng intresserade FFS:are för en regional endagsutbildning kring belysning och Daisy-spelare.

Det var roligt att se att det var ovanligt många syninstruktörer som var med. Vi samlades på den vackert belägna folkhögskolan i Gamleby, några mil utanför Väster-
vik.

Programmet började med en intressant föreläsning kring belysning hållen av Kjell Wallin från Idecenter. Att belysning är viktigt för oss alla visste vi sedan tidigare men att belysningen har en så stor betydelse för vårt psykiska och kreativa välbefinnande fick vi veta nu. På detta följde information från Icap som visade en del nya läsmaskiner och punktskriftsanteckningshjälpmedel.

Polarprint fick också utrymme för att informera om trix och knep för att få krångliga Daisy-spelare att fungera som brukaren vill. Staffan Syk informerade och spekulerade också om framtidens Daisy-spelare. Inom en inte alltför lång tidsperiod kommer vi inte att behöva uppsöka biblioteken för att få tillgång till våra Daisy-böcker, vi kommer att kunna ladda hem dem direkt till våra datorer och bränna ut dem på

skivor eller pressa ihop dem på pyttesmå minneskort.

Den nya Milestone Daisy-spelaren 311 förevisades av Rolf Bergman från Iris Hadar. Alla leverantörerna fick också möjlighet att visa sina produkter timmen efter lunch. Det blev mycket information för oss alla på kort tid men alla verkade nöjda och glada vid den avslutande kaffepausen.

Vi konstaterade vid dagens slut att vi lärt oss en hel del och att vi fått se en hel del nya hjälpmedel som är av intresse för synskadade personer. Dessutom hade vi trevligt under tiden. Det finns ett stort värde bara i att träffas och få inspiration av att diskutera hur vi jobbar på olika ställen i landet. Väl mött vid nästa regionala träff!

Jenny-Annn Karlsson
Sc Norrköping

Kjell Wallin pratar belysning

Ingen daisy i Gävleborg

Någon förskrivning av Daisyspelare i Gävleborg blir det inte i framtiden heller.

– Vi har ett högt mått av egenansvar, säger Kjell Norman som är chef för rehabiliteringen på landstinget. Vi håller på att gå igenom listan på hjälpmedel. Principen är att standardprodukter inte ska förskrivas, och att det måste vara en del av vård och behandling för att det ska göra det.

– Men man ska alltid göra en individuell bedömning. Studenter ska t.ex. kunna få en daisyspelare om de inte får det genom skolan.

Optikerkonferens med Norrlandstema

Årligen träffas SCOP, optiker från landets syncentraler, för utbyte av yrkeserfarenheter och intressanta föreläsningar.

Då en del av optikerna själva utför olika studier och en del även bedriver arbete på forskarnivå så är det alltid intressant och angeläget att låta dem presentera sina arbeten.

Leg. optiker Åsa Jonsson från syncentralen i Umeå och tillika doktorand vid Umeå Universitet, samt leg. optiker Marie Redlund, syncentralen i Långbro, fick i år redovisa inför en lyhörd skara. Många optiker på syncentralerna gör också ganska avancerade kontaktlinstillpassningar och fick i år ta del av leg. optiker Per-Åke Östmans erfarenheter. I år fick SCOP också en ny ordförande, Marie Redlund.

Årets gemensamma möte för Sveriges syncentralsoptiker hölls i björkarnas stad – Umeå. Optiker från hela Sverige anlände till en regnig flygplats och ett gråmulet Umeå. Men med solsken i sinnet bänkade sig nästan 40 deltagare för intressanta föreläsningar som i år hade ett tema åt norrlandshället.

Dagarna inleddes med leg. optiker Per Åke Östman som berättade om vågfrontsanalysen i den kliniska vardagen.

Christina Ulfstedt och Marie Redlund presenterar sitt examensarbete

Per Åke delade med sig av sin otroliga erfarenhet av kontaktlinstillpassningar och hur det också sker med den senaste vågfrontstekniken. Med hjälp av den kan man tydligt se de olika aberrationerna och det i sin tur gör att man kan utföra mer noggranna och exakta tillpassningar. Han påtalade vikten av att allt inte handlar om synskärpa utan lika viktigt är kontrastseendet och det är just där man har mycket att hämta.

Efter lunch föreläste docent ögonläkare Ola Sandgren om ärftliga sjukdomar i norra Sverige, om deras utbredning och bakgrund. Där nämndes Bests sjukdom, som även kallas Vilhelminasjukan/Älvdalssjukan, samt Bothnia-

dystrofi. Intressant var att se den kartläggning man gjort för att spåra sjukdomen bakåt i tiden för att se förekomst och ursprung.

Därefter berättade leg. optiker Åsa Jonsson, Syncentralen i Umeå om sin studie kring tillpassning av färgade kontaktlinser vid Bothnia-dystrofi. Bothnia-dystrofin debuterar med defekt mörkerseende i barnålder som vid 20-30 års ålder ger lägre synskärpa och vid 45-50 år visus runt 0,1 eller sämre. Åsa har provat med färgade linser i olika grader och fått ett mycket gott resultat. Många av dessa fick bättre bevarad syn under dagen och 9 av 12 försökspersoner har fortsatt sitt kontaktlinsbärande efter försöksperiodens slut.

På kvällen byttes föreläsningssalen ut till en buss som körde från Umeå rakt ut i den norrländska vildmarksnatten. En timme senare, någonstans mitt i ingenstans, fick optikerna gå ur bussen och ledas fram med hjälp av flammande facklor längs en skogsstig. Vid stigen slut tornade sig en 9 meter hög lappkäta upp och välkomnade med en sprakande brasa och levande ljus. Middagen bestod av suovas och glass med hjortronsylt. I denna härliga atmosfär med eldflammar som skuggade de uppspända renfällarna på väggen och i bussen på väg tillbaka avrundades en mycket bra första dag.

Den andra dagen började med en föreläsning av docenten ögonläkare Anders Bendigh om corneasjukdomar där keratoconus och olika

operationsmetoder var ganska betonat. Efter det berättade docent, ögonläkare Eva Mönestam om katarakt, symptombilder och postoperativa problem.

Avslutningsvis presenterade leg. optiker Marie Redlund och synpedagog Christina Ulfstedt sitt examensarbete, efter kursen i Arbetsmedicin. Arbetets namn "Vanlig dator en möjlighet för synsvaga" visade att man kunde komma långt med datorns egna inställningsmöjligheter tillsammans med rätt ergonomi och belysning. Fallbeskrivningarna visade att man med tämligen enkla medel och rätt kunskap kunde åstadkomma en bra arbetsplats för den synsvage.

Branka Eriksson
Optiker, sc Eskilstuna

Ulla Högberg och Annika Hyde på middag i kåtan

GPS för gående i Stockholm

Tillgänglighetsprojektet inom Stockholms stad håller på att göra GPS användbart för gående. Det stora hindret hittills har ju varit att bara bilvägar är inlagda på GPS-kartorna, och att det är lätt att hamna i skugga av höga hus vilket bryter förbindelsen och lämnar den GPS-beroende i sticket.

Men nu har Stockholm lagt in även gångvägarna. Hittills har ett testområde motsvarande stadsdelen Södermalm lagts in. I arbetet med det digitala gångvägnätet finns både en arbetsgrupp och en referensgrupp med representanter för brukare med olika typer av synnedbörning.

– Vi börjar med de första användartesterna idag, säger Pernilla Johnni på Trafikkontoret i Stockholm. En särskild testgrupp med personer med nedsatt syn finns som gör de första testen för att försöka få fram en användbar produkt.

– Systemet är ännu inte i sådant skick att det går att sätta i handen på någon. Meningen är att det ska ta lång tid, vi vill inte hasta fram något oanvändbart.

Skuggproblemet kommer att lösas, tror Pernilla Johnni, som tror på en användbar produkt om tre år.

Men den som ska använda det måste ta det lugnt och inte stressa på i Stockholmstempo, säger hon.

SRF-kongressen – ett bättre, friskare, aktivare liv

SRF:s mål för den kommande kongressperioden är ett bättre, aktivare och friskare liv för synskadade.

Målet kommer att ligga till grund för arbetet i hela organisationen. Det är ett hälsomål i vid bemärkelse.

För att uppnå detta krävs ökad delaktighet och inflytande, mer resurser, stöd och service. Ambitionen är att fler synskadade vid nästa kartläggning ska uppge att de upplever en bättre livskvalitet. Resultatet av vårt arbete kan också mätas i förverkligandet av nödvändiga åtgärder.

Ett mål – tre möjliga vägar dit

Personlig service, arbetsmarknadspolitik, och rehabilitering/habilitering är de vägar SRF ska använda för att nå sitt mål.

Att bli synskadad innebär att många saker måste läras in på ett annat eller nytt sätt – orientera sig, läsa, sköta sitt hem, klara sig på sin arbetsplats. Synskadade barn och ungdomar måste få stöd i sin identitetsutveckling.

Idag är rätten till rehabilitering utifrån individuella behov ingen självklarhet. Detta trots landstingens skyldighet, enligt hälso- och sjukvårdslagen, att bedriva rehabilitering och habilitering utifrån

upprättade individuella planer.

SRF kommer under de närmaste åren prioritera arbete för en god hab-/rehabilitering.

Bl a annat bifölls en motion från Stockholm om verksamheten vid AF Rehab. Motionen föreslog att SRF aktivt ska arbeta för skapandet av individuellt anpassade arbetsförberedande utbildningar för synskadade. SRF ska också arbeta för skapandet av åtminstone en ambitiös yrkesutbildning särskilt riktad till synskadade.

Vi ska också försöka få till stånd en enhetlig hjälpmedelspolitik. Förslagen från hjälpmedelsutredningen måste bli verklighet.

Vid kongressen omvaldes Tiina Nummi-Södergren, Huddinge enhälligt till ordförande. Till förste vice ordförande valdes Roland Gustafsson, Eskilstuna.

SRF ändrade också sina stadgar så SRF-dörren öppnas för andra föreningar. Branschföreningar av olika slag med synskadeanknytning ska kunna bli medlemmar i SRF. Exempel på sådana föreningar är RP-föreningen och Glaukomförbundet.

Mer om SRF-kongressen finns på <http://www.srfriks.org/kongressen2006/kongressen2006.htm> samt i

Perspektiv 6/06 på <http://www.srfriks.org/MEDLTIDN/0606inlaga.htm>.

Bertil Sköld
SRF

Synskadade i norr kartlagda

I sin enkät till medlemmar i Norrbotten och Västerbotten och bl.a funnit att:

- en tredjedel inte förflyttar sig utomhus på egen hand;;
- av de äldre är det så många som hälften
- hälften tycker det är svårt att laga mat.
- en tredjedel av de gravt synskadade anser sig ha dålig kontroll över sitt liv
- en tredjedel tycker sig dock ha blivit säkrare genom att bli medlemmar i SRF.

Undersökningen går under namnet 2006:4 Synskadade i Norrland.

I en annan enkät, 2006:5, visar en stor majoritet av föräldrarna stor tillfredsställelse med barnhabiliteringens och syncentralernas arbete i Norr- och Västerbotten.

Båda finns på www.srfriks.org/informat.htm

Distanskurs fungerar för punktskriftsutbildning

Tio personer har under tiden april–november genomgått en kurs i punktskrift på Wiks folkhögskola utanför Uppsala.

Kursen är ett samarbete mellan skolan och Synskadades Riksförbund. Bengt Troberg och Björne Karlsson har varit handledare under kursen som samlade tio deltagare från olika delar av landet. De flesta av deltagarna är i yrkesverksam ålder och vill få ett fungerande läs och skrivspråk för att öka sina möjligheter till framgång inom studier och yrkesliv. Kursen har varit upplagd som en distansutbildning med träffar på skolan en gång i månaden.

Bakgrund till distansutbildningen

Personer med grav synskada som är i behov av att lära sig punktskrift har till viss mån ganska begränsade möjligheter till detta. Det är svårt att under en längre tid kunna få en sammanhängande och intensiv utbildning. Vi har som arrangörer av denna kurs haft ambitionen att pröva ett utbildningsätt som förhoppningsvis kan ge en god grund i att läsa och skriva punktskrift.

Målet med kursen har varit att på en tid av ca sju månader uppnå en förmåga att an-

vända punktskrift i det dagliga livet som ökar personens välbefinnande och livskvalitet och därmed ger en bättre möjlighet att klara av ett arbete eller annat uppdrag.

Kursdeltagarna hade vid kursstarten blandade förkunskaper. Hälften av deltagarna hade så gott som obefintliga kunskaper och övriga hade viss grund som bestod av att man kunde alfabetet eller läsning av korta ord i mycket långsam takt. Deltagarna har fått hemuppgifter att arbeta med.

Hemuppgifterna har bestått av lästräning, skrivträning, brevskrivning märkning av prylar i hemmet med mera.

Ett aktivt stöd har skett från handledarna i form av support via telefon och e-post, kommunikation via post och även personliga besök där handledare har träffat deltagaren på dennes hemort för några timmars undervisning och träning.

Kursen har marknadsförts genom SRF:s medlemstidning Perspektiv, genom utskick till förbundets distrikt och lokal-föreningar samt till alla syncentraler i landet.

Deltagarna har i vissa fall anmält sig på eget initiativ, eller också genom att ansvarig syncentral sett ett behov hos någon av sina brukare och

gjort en anmälan. Alla anmälda har fått genomgå en bedömning av handledarna innan de blivit antagna. I denna bedömning har man lagt vikt vid att skapa sig en uppfattning om vilka möjligheter personen har att lära sig punktskrift med tanke på olika omständigheter, som till exempel synstatus, ålder mm. Personer som är i yrkesverksam ålder och som står till arbetsmarknadens förfogande eller ämnar påbörja studier har prioriterats.

Kursdeltagarna har i en utvärdering fått lämna synpunkter på kursupplägg, lokaler, bemötande och även sina egna framgångar. Alla tycker att det är bra med kurs på distans. Det är svårt att vara borta en längre tid hemifrån och möjligheten till denna form av utbildning anses som mycket bra.

Det krävs dock en hel del självdisciplin för att verkligen ta sig tid att lästräna hemma. Har man den energin och envisheten, och samtidigt ett intresse för att läsa så har man goda förutsättningar att nå ett bra resultat under en kurs av denna längd.

Bengt Troberg
SRF

CVI och samverkan på Syn-kommunikation

Synliga gjorde orden synliga på Syn-Kommunikations-dagarna i Örebro 2006. Men som vanligt träffades också den vetenskapliga eliten för att dela med sig av sina kunskaper

Dagen började med att Lena Jacobson berättade om CVI och diagnostiska kriterier. Var står vi idag?

Jacobson tog upp två möten under 2005 som hon varit inbjuden att delta i. Frågeställningen i San Francisco var "Vilken är definitionen av CVI?" Finns det fler än en definition?" Här menar Jacobsons att beroende på vem som pratar har man olika begreppsförklaringar av CVI och innehållet speglar "ägaren" av definitionen vilket hon åskådtegjorde.

Andra frågor som dryftades i San Francisco var "Vilka mått använder vi för att identifiera barn som passar in i definitionen av CVI", "Vad vet vi om pedagogik för och habilitering av individer med CVI?" samt "Vilka behov av forskning finns?"

Det andra mötet i London (?) hade rubriken "Impairment of vision due to damage to the brain in children."

Några entydiga svar på frågeställningarna i de båda mötena fanns inte. Jacobson menar dock att det ställer krav

Ovan publiken. Nedan gör Anders Sjöström klart för Eva Jacobson och Agneta Rydberg.

på ögonläkare för att sätta diagnos CVI, krav på kunskap och tid. "Dessa barn är många, vilket hotar både den barnoftalmologiska, den barn-neurologiska verksamheten, habiliteringsverksamheten och

den pedagogiska organisationen" samt ställer "stora krav på samhällets stöd".

Jacobsons avslutade med en reflektion. Varför inte utgå från Cerebral dysfunktion, CD, där man karlägger hela

Agneta Rydberg föreläser

människans förmågor och oförmågor. "Vilket är mest begränsande?" motorik, basala kroppsliga funktioner, kognition, syn, hörsel eller beteende? Detta ställer krav på samarbete och samverkan över alla gränser.

Agneta Rydberg fortsatte därefter att prata om "Olika syn-typer för barn – hur ska vi tolka resultaten? Efter en kort genomgång av olika metoder att mäta synskärpa på små barn och några orsaker till att synen inte utvecklas normalt gick Rydberg igenom de vanligaste screeningsmaterialen. När och hur vi kan använda dem i vår tolkning.

"Diagnosens betydelse i relation till pedagogisk verksamhet" var titeln på *Inga-Lill Jakobssons* föreläsning. Den berörde en avhandling med titel "Diagnos i skolan" (Jakobsson, 2002) Det övergripande syftet med avhandlingen var att se om diagnos har en betydelse i pedagogisk

verksamhet och faktorer för hur skolsituationer gestaltar sig. Resultatet visade på att "kommunikation och samverkan mellan olika aktörer i och utanför skolan är avgörande för elevernas möjligheter till delaktighet och lärande". Det som inverkar på elevernas skolsituation är "samhällets ideologi och styrning, skolans samverkansmiljöer och skolans pedagogiska verksamhet.

Slutsatsen i Jakobssons föreläsning var "Medicinska diagnoser har i sig en begränsad betydelse i relation till pedagogisk verksamhet" samt att "Kommunikation, relationer och samverkan mellan olika aktörer i och utanför skolan" kan öka förståelsen för vad som är viktigt att beakta i den pedagogiska situationen.

Första dagens föreläsningar avslutades med "Ta ansvar för samverkan – helhetsperspektiv på samhällsstöd till barn/ungdomar med funktionshinder". Där Ann-Marie Stenhammar satte barnet/individ i centrum och alla eventuella aktörer från kommun, stat och landsting omringade denne. Stenhammar tog utifrån detta upp de handikappolitiska principer som delaktighet, inflytande, självbestämmande, helhetssyn och kontinuitet samt tillgänglighet. Hon utgick från individ-, organisations- och samhällsnivå.

Stenhammar menar att föräldrar bör ha kännedom om minst 10 lagar/författningar/lokala regelverk för att veta var hjälp kan söka. Problem-

områden som assistentens roll, särskilt stöd i pedagogisk verksamhet, skolskjuts, hjälpmedel och fritid samt övergången från att vara barn till vuxen inom hälso- och sjukvården belystes. Förutsättningar för samarbete och samverkan avslutade dagen.

Men helt slut på dag ett var det inte.

Vilken kväll, vilket drag... Att äta mat och fylla på glas och till och med att skåla i total mörker är ingen omöjlighet, men vad hade jag på gaffeln?

Att synsystemet tar 70-80 % av alla sinnesintryck har jag veta länge men att avsaknad av synintryck skulle göra texten i gruppen Synligast så framträdande var en upplevelse och överraskning. Jag hörde alla orden! All text kom till mig utan att jag behövde anstränga mig det minsta. Och nu menar jag inte att de sjöng ovanligt tydligt eller högt. Till saken hör också att det var inte vilken text som helt. Ni som inte har hört gruppen Synliga, försök göra det och när ni gör det lyssna i total mörker för maximal upplevelse.

Berit Jonasson, specialpedagog Växjö kommun och Carina Bergström, barnskötare på Stenholmens förskola, berättade att det krävs en hel del för att få gossen Gabriel (gravt synskadad) att vara med på sina egna villkor. Föreläsningen hade titel "Vara med eller inte vara med och på vems villkor".

Deltagandets villkor är ingen självklarhet. Inskolningen började med planering med föräldrar. Information tidigt till all personal, för att alla skulle känna ansvar för alla barn. Ingen särbehandling önskades. Förskolans rektor och kommunens specialpedagog planerade förutsättningar för trygghet och delaktighet. Två huvudansvariga utsågs för att minska sårbarheten. Kontakt togs tidigt med syncentral och specialpedagogiska institutet, SIT.

För att all personal ska känna sig delaktiga har alla fått utbildning via SIT. Jonasson observerar regelbundet Gabriel och personalen får handledning en gång per månad. Jonasson och Bergström rekommenderar boken "En plats för alla" av N. Sjöblom och C. Jönsson. Den har alla på Stenholmens förskola läst och boken känns som en "bibel". Personalen försöker ligga steget före men Gabriel visar vägen.

Ulf Jansson fortsatte sedan med "Delaktighet som social process – Om inträde och tillhörighet i skolvärldens olika kulturer". Delaktig, i vad? Jansson poängterade att tillhörigheten är en kulturfråga och att delaktighet i kamratgrupper är en speciell och problematisk kultur. "Barn leker inte för att det främjar utvecklingen. De leker för att ha kul, just nu!"

Jansson går igenom delaktighetens villkor utifrån barn- och vuxenperspektivet. Hur betydelsefull en visuo- centrisk

världsbild är dvs. synintrycken har blivit normsättande för mänskliga uppfattningar och är därmed överordnad andra sinnen. Leksignaler försvinner för gravt synskadade barn. Hur ersätter vi detta och ger dem tillgång till samspel med seende.

Jansson går in på den sociala arenans tillgänglighetsvillkor, och avslutar med en inkluderande skola.

Konferensen avslutades med "Livskvalitet för barn/ungdomar med funktionshinder". Föreläsare var Bengt Lindström som tog ett nytt grepp på hur vi kan använda datorn i föreläsningssituation.

Lindström kåserade över "Vad är livskvalitet – går det att definieras?" Hälsa – möjligheter och tillgångar.

Sök orsaker till hälsa via salutogenes, dvs känsla av sammanhang. Målet enligt Lindström är ej hälsa utan god livskvalitet. Kvalitet är oändligt mångfacetterat men det är jag som måste uppleva dem själv, som är viktigast. Vi är olika på individnivå, men har gemensamma drag. Tidpunkter i livet inverkar på vad vi anser är viktigast. Lindström ställde frågor som "är vi normala när vi är friska?" "Kan vi känna välbefinnande och ha god livskvalitet oavsett hur sjuka vi är?" och "vad är egentligen normalt?"

Lindström poängterade att min verklighet är inte din. Vi lever i en illusion. Sök människans resurser, börja där i pedagogiken, i behandlingen. Vad är det som gör att vi

lyckas, trots medfödda svårigheter? Vi måste kunna problemområdena men Lindström menar att vi måste sätta in detta och livet i ett Salutogent sammanhang.

Tack för innehållsrika dagar och tack för stipendiet från FFS som gjorde det möjligt för mig att kunna delta.

Eva Wittenfelt,
synpedagog från Växjö.

... eller samma Syn-kommunikation sett från Carina Hanssons utgångspunkter:

Överläkare Lena Jacobson inledde föreläsningarna med ett föredrag som bar rubriken; CVI och diagnostiska kriterier. Var står vi idag? Först fick vi se en del av filmen om Amalia som har diagnosen CVI. Gruppen med diagnosen CVI är heterogen och hur personen blir drabbad beror på när skadan inträffade, samt hur den omogna hjärnan som har en hög grad av plasticitet lyckas kompensera skadan. Skadan finns någonstans bakom knä-kroppen och ger problem att utröna information av det man ser. Papillutseendet (synnervshuvudet) kan ge information om när hjärnskadan uppstod. Har skadan inträffat efter 28 veckan men före 34 veckan kan papillen ha ett likartat utseende som vid glaukom dvs den innehåller ett mindre antal nervtrådar än normalt.

Några förklaringar till att det kan vara hotfullt att ställa diagnosen CVI som togs fram var;

- Det ställer krav på ögonläkare om kunskap och tid
- Dessa barn är många, och hotar därför flera verksamheter som t ex barnoftalmogiska, barnneurologiska, habilitering och pedagogiska organisationen
- Det ställer stora krav på samhällets stöd

För att gå vidare krävs en fortsatt dialog mellan forskargrupperna för att uppnå enighet om diagnoskriterierna. Det behövs också specialpedagogiskt utvecklingsarbete. Kanske vi ska ersätta både diagnoserna CVI och CP med CD som skulle stå för cerebral dysfunktion och innefatta förmågor och oförmågor inom motorik, basala kroppsliga funktioner, kognition, syn, hörsel och beteende. Idag bygger hela försäkringssystemet på diagnosen CP.

Nästa talare var Agneta Rydberg, dr.ortoptist med rubriken; Olika syntest för barn, hur ska vi tolka resultaten? Barnets normala synskärpa vid födseln är ca 0,01-0,05. Vid 4-årsåldern är den ca 0,8 och vid skolstarten ca 1,0. Det är viktigt att inte överföra de värden man fått vid provning med randsynskärpa till synskärpa från en bokstavstavla. Detta har gjorts och överensstämmer då inte alls. Det riktiga är att se om randsynskärpan är normal eller subnormal för barnets ålder. När det gäller ”upptäcker-synskärpa” så kan även ett synsvagt barn se den minsta pärlan på ca 2 mm. Däremot har alla synsvaga barn och även vissa normaleende, svårt att se vitt ”strössel” på vit bakgrund.

Slutsatsen blir att vi idag inte har några tillförlitliga tester för att i ett screeningprogram upptäcka subnormal syn hos barn under 18 månader. För äldre barn ger LH och HVOT överensstämmande resultat. Det är viktigt att testa både enstaka symboler och på rad för att upptäcka crowding. Vi kan testa tre olika typer av synskärpa, som består av – upptäckarsynskärpa som kan testas med t ex rullande bollar.
– upplösningssynskärpa, som randmönstertest är ett exempel på.
– igenkänningsynskärpa som kan testas med t ex LH-symbolerna.

Vi i Sverige använder idag synskärpeskala i decimaltal. I vetenskapliga artiklar används en synskärpe-skala som heter logMar som också består av decimalskala men med helt andra värden än den vi använder. En ny metod för att undersöka syn hos små barn är Sveg-VEP som ännu är i ett prematurt stadie. Metoden är enkel, objektiv och smärtfri.

Efter en god lunch var det universitetslektor Inga-Lill Jakobssons tur att tala om *diagnosens betydelse i relation till pedagogisk verksamhet*. Föreläsningen bygger på den avhandling hon skrev

2002 med titeln, Diagnos i skolan.

Det finns en hierarki i diagnossystemet och det kan bli "rundgång" i diagnoser. Man kan urskilja två typer av diagnoser, orsakdiagnoser som är medicinska diagnoser och symtomdiagnoser som är neuropsykiatriska diagnoser. Så kan t ex diagnosen FAS (alkoholfosterskada) ge symptom som klassas som ADHD och i gengäld kan diagnosen ADHD bero på FAS (alkoholfosterskada). Från föräldrarnas perspektiv kan en diagnos;

- namnge och förklara symtomen
- ge informations-möjligheter
- fungera som "påtryckningsmedel"
- mobilisera kraft
- bidra till identitetsutvecklingen

För skolpersonalen är diagnosen i sig inte så viktig men den underlättar ett professionellt förhållningssätt och ger förklaringar. Diagnosen kan också innehålla frustrerande information och skapa oro och osäkerhet. Det är viktigt att få kunskap om de funktionsnedsättningar som barnet har.

Avgörande för elevernas möjlighet till delaktighet och lärande är kommunikation och samverkan mellan olika aktörer i och utanför skolan. Hemmet fungerar som spindeln i nätet av de professionella. Just detta att det behövs någon samordnare som håller i alla trådar var det många föreläsare som tog upp. Det

Programgruppen, fr vänster Owe Lindquist, MajBritt Edlund, Lisa Olgemar, Carina Falk och Christina Westerberg.

är en tuff uppgift för familjen att vara denna samordnare och budbärare av information.

Nu var det dags för en väl tilltagen kaffepaus så att vi skulle hinna besöka de olika utställare som fanns på plats.

Som avslutning på dagen talade Ann-Marie Stenhammar om att *ta ansvar för samverkan – helhetsperspektiv på samhällsstöd till barn/ungdomar med funktionshinder*. Ann-Marie som själv har erfarenhet från föräldraperpektivet då hon är mamma till ett barn med funktionshinder visade på hur många olika professionella som kan finnas runt det funktionshindrade barnet och dennes familj. För att kunna föra sin talan bör familjen känna till åtminstone tio lagar.

Samverkan har idag ännu mer än tidigare blivit familjens ansvar, men vi alla som arbetar runt familjen har

ansvar för att ta initiativ till samverkan. Några av de förutsättningar för samarbete och samverkan som behövs är, tid, gemensam prioritering, god kännedom om varandra etc. Nätverk på "nätet" är något som ser ut att komma mer och mer som något som underlättar kontakter mellan olika inblandade parter. Vi borde titta på hur vår granne Norge byggt upp sin verksamhet. Där ska alla som har behov av samhällsstöd ha en plan och en koordinator som håller i kontakterna.

Detta var lite axplock från första dagens föreläsningar. Kvällen avslutades med middag, underhållning och dans. Vi bjöds på en annorlunda upplevelse då förrätten skulle avnjutas i totalt mörker. Det är otroligt vad synen betyder mycket för smakupplevelsen. Under måltiden och även under dansen underhöll "Det blindaste bandet i

landet”. Detta var ett band bestående av personer med olika grad av synskada och de starka texterna handlade om deras upplevelse att ha en synskada. Det var svängiga tongångar med bland annat Frank Skaret vid trummorna. Deras CD kan varmt rekommenderas.

Redan 08:30 nästa morgon inledde Berith Jonasson, specialpedagog och Catarina Bergström, barnskötare med sitt föredrag; Vara med eller inte vara med och på vems villkor. De talade om hur de arbetat för att förbereda och ta emot Gabriel så bra som möjligt. I verksamheten utsågs två huvudansvariga som blev just Berith och Catarina. Man åtgärdade både den inre och den yttre miljön. All personal informerades tidigt och skulle läsa boken, En plats för alla av Nina Sjöblom. Denna bok lyftes fram som mycket bra att ha som grund i detta sammanhang. Den kompetenshöjning som personalen fått består i

- handledning 1 gång/månad
- studiebesök
- litteratur
- kontakter med rådgivare i södra regionen
- kontakter samordnas utifrån behov. Samverkan stat-kommun-landsting.
- All personal delaktig i fortbildning från specialpedagogiska institutet
- Utredningsbesök på Resurscenter syn i Örebro

Efter kaffet var det professor Ulf Janssons tur att tala om;

Delaktighet som social process – Om inträde och tillhörighet i skolvårdens olika kulturer. Han beskriver inklusion som ett tillhörighetsprojekt där vi vill ge alla lika tillgång till samhällets utbud och resurser. Vi ska också erbjuda optimala utvecklings- och lärvillkor samt anpassade utvecklings och lärmiljöer med minsta möjliga särbehandling. Vi vill motverka isolering, ge tillträde till sociala arenor och ge förutsättningar att aktivt ingå i social gemenskap och delta i sociala processer.

Barn har olika rollbeteende med vuxna och med kamrater, men klarar oftast bra att växla mellan dessa roller. Där emot kan barnet med stort omsorgsbehov av vuxna ha svårt att lära sig rollen i kamratgruppen. Den vuxne behövs som en länk för den funktionshindrade för att komma med i kamratkretsen. De funktionshindrade barnen känner utsatthet i den inkluderande skolan och större utsatthet ju högre upp i klasserna man kommer. Inträdesregler för delaktighet är att bidra till aktivitet och inte kräva uppmärksamhet.

Efter en god lunch var barnläkare, professor och forskningschef Bengt Lindström den sista föreläsaren på programmet med titeln *Livskvalitet för barn/ungdomar med funktionshinder*. Vi vill uppnå hög livskvalitet, men det betyder inte att det är detsamma som hälsa. Han återkom ofta till salutogenes som något vi borde ägna vår

forskning åt och som kan ge svar på hur vi uppnår mental hälsa, livskvalitet och ett långt liv. Begreppet salutogenes skapades av Antonovsky och innebär att man söker svar på frågor om hälsans uppkomst. När filmen från en psykiatrisk klinik i Grekland med sången ”Älska mig för den jag är” fyller lokalen blir de starka bilderna alldeles för påträngande. Vi har som barn fått olika villkor med oss för att uppnå god livskvalitet och livet innebär också olika livshändelser och erfarenheter för oss. Det är viktigt att ha en livsåskådning, något tydligt att förankra sitt liv till som t ex tro, politik, förening etc.

Som slutord kan sägas att ska vi göra ett bra jobb krävs det att vi samverkar.

Carina Hansson,
synpedagog, Syncentralen i
Karlskrona

Istället för datoranpassning

Nu kan man som gravt synskadad gå in på datorer som man själv inte har administratörsrättigheter på och läsa text, utan att installera något. Dvs om man har ett usb-minne med vidhängande punktskriftsdisplay.

Ett sådant vid namn MyStick säljs av Insyn för ca 5.000 plus moms.

Punktskriftsseminarium: – Låt barnen bli multiläsare

Alla var överens om att det är eleven som bestämmer om han eller hon vill använda punktskrift.

Men personalen måste presentera den som något attraktivt och undvika att se det som ett antingen eller.

Och hur rör man på skolor som skyller på dålig ekonomi?

SRF:s och Punktskriftsnämndens seminarium presenterade läsproblematiken både för blinda, självklara punktskriftsläsare och barn i gränslandet.

– Jag kommer ihåg suget efter att kunna läsa, sa Eva Björk, vice ordförande i Punktskriftsnämnden och verksamhetsledare på SRF. På dagis höll de andra barnen på med bokstäver men jag kunde inte läsa förrän jag började på Tomteboda.

Sådana erfarenheter ska barn slippa nu när det finns Punktklubben och förhoppningsvis också mer synskademedvetna pedagoger. Men får Punktklubben verkligen tag på alla barn? Och räcker det?

Kerstin Fellenius berättade sedan hur läsning underlättas för seende barn. Kommunikation av mening börjar redan när man föds, och i ettårs-

åldern sitter seende barn och kladdar med penna och papper i mammas knä och får ett hum om det här med tecken på ett papper långt innan de kan prata. Läsning är naturligt för dem – men hur många blinda barn får någon förförståelse av tecken som förmedlar mening innan det är dags för läsektioner?

En del får det förstås. Kerstin berättade om ett Tomtebodabarn vars föräldrar hade gjort meddelanden med en sorts punktskrift i modeller. Men de är uppenbarligen få. Punktläsare har svårare att läsa än andra. I Kerstins undersökning av 88 punktläsande barn var det bara en fjärdedel som läste lika bra som andra. En lika stor grupp hade utvecklings-skador – men så många som hälften läste dåligt därför att de aldrig läste på fritiden. Seende barn ser bokstäver överallt, men var möter punktläsare punktskrift nästan och kan bli uppmuntrade till läsning?

Enligt Ingvar Lundberg sker en läsutveckling i flera steg. Först s.k. pseudoläsning: man förstår att det finns sånt som läsning, och så låtsas man läsa. Sen logografisk läsning: man känner igen vissa ord på utseendet, t.ex. sitt eget namn. Sen alfabetisk läsning:

man sätter ihop bokstäver till ord. Och slutligen ortografisk läsning: man läser omedelbart hela ord.

Punktläsare går inte igenom det här. Därför måste familjen prata om läsning hela tiden när de använder bilder, och kanske man kan använda taktila bilder för att barnet ska förstå vad en logotyp är för något och tidigt förstå att ett tecken betyder något.

Och så kan man läsa högt, man kan ta vara på naturliga lässituationer, man kan utgå från barnens egna intressen och lyssna på barnens kommentarer, de säger precis hur barnen tänker. Mer om det här kan man läsa i den bok Kerstin har bidragit till: *Läsa högt för barn*, Studentlitteratur 2006.

Astrid Vik, synpedagog på Huseby kompetanscenter, berättade om sin väg till punktläsning. Hon växte upp på en bondgård som gravt synskadad men läste ändå svartskrift hela grundskolan för, som en lärare hade uttryckt det: Vilken tur att hon inte behöver läsa punktskrift! Det gick, berättade hon, men det tog längre tid att lära sig, det tog längre tid att läsa, och hela tiden var hon i underläge jämfört med de andra, trots ambitiös hjälp från både lärare och familj. För läsning av

svartskrift krävde tid och extremt god belysning och det fanns förstås inte alltid och överallt.

– Jag lärde mig lyssna och memorera istället, sa hon, och påpekade också hur bristande tillgång till egen handskrift begränsade språkutvecklingen genom bristande interaktivitet.

Punktskriften mötte hon först på en utredning på Dalen Blindeskole i Trondheim – men den var ju till för blinda och därför definitionsmässigt inte för henne. Det var först efter någon termin på universitetet som hon fick nog av att slita med svartskrift och ljudmedia och lärde sig att bli full ”multiläsare” som hon kallade det. Dvs lärde sig att använda punktskrift tillräckligt för att använda det där det passade bäst.

– Jag använde svartskriftböcker till diagram, rubriker och bilder för att läsa i cctv, punktskrift för anteckningar och märkning av kopior, och läste stora mängder text på ljudbok, säger hon.

I 30-årsåldern blev synen så dålig att hon slutade läsa cctv, nu är det bara ljud och punktskrift som gäller.

Nu håller hon på med en doktorsavhandling om bästa läsmedium för synskadade barn (med Gunvor Wilhelmsson och Kerstin Fellenius som handledare). Enkla regler är inte lätta att hitta, de beror på så många omständigheter. Bara en sån sak att det ofta

blir störningar om man har både förstoring och talsyntes på en dator ställer till problem.

– Det hade varit ett övergrepp mot mig att tvinga mig läsa bara punktskrift och ljud, för de ger inte samma möjlighet till interaktivitet, säger hon.

– Multipla färdigheter är en styrka att ha. Det ger stor självständighet – men det kräver resurser. Det hade varit bättre om jag hade lärt mig läsa punktskrift från början. Men då hade jag tvingats gå på internat.

Seminarier gav också utrymme till presentationer.

Kristina Bilius från SRF presenterade Punktklubben utbud av vilka mycket är helt unikt för medlemmarna och inte bara översättningar från svartskrift. Punktklubben kan man vara med ifrån fem till tolv år, men om någon är intresserad av läsning tidigare än så går det bra.

Jenny Nilsson, TPB:s barnbibliotekarie, puffade för punktskriftsböcker och taktila bilderböcker och tyckte det var självklart att syncentralerna måste ha såna i väntrummen. Vad som helst går att beställa i punktskrift sa hon också och berättade om killen som ville ha en lista på alla glassbilens glassar.

Margareta Agélii, pensionerad specialpedagog från Resurscenter syn, berättade om den nya ABC med punktskrift som kom ut från Rc syn

förra året och som Margareta har varit med om att författa.

Poängen med den nya ABC-boken är att den kan användas också av seende barn. Man behöver därför inte några särlösningar för barn med synskador.

Boken består av ett tiotal delar. Böcker, cd-skivor, läggspel, övningar på papper och på dator. Mest populärt, berättade lärarna Tina Björk och Linn Brolin som representerade konsumentintresset, var rapplåtarna om bokstäver som har gått som hits genom hela skolan.

ABC med punktskrift beställs från Sit:s butik, <http://www.butiken.sit.se/Detail.asp?Bestnr=6658>.

Slutligen berättade Beatrice Christensen Sköld om de taktila bilderböckernas historia och framtid från de handgjorda och mycket dyra böcker som fanns i början av 90-talet till dagens möjlighet att använda screentryck med sega färger. På senaste tiden har det t.o.m. blivit möjligt att trycka punktskrift även om en del tycker kontrasten blir för liten...

En taktil bok måste ha få detaljer. Men även blinda barn föds med bildsinne, något att ta fasta på i förberedelserna för punktläsning.

JW

Se mer i verkligheten

Det har gått något år sen Se mer-projektet avslutades. Hur används resultatet på syncentralerna?

Nya Synvärlden har frågat syncentralerna och här är några svar:

– **Jag har arbetat** med två flickor i förskoleåldern den ena var 3 år och den andra 4 år när vi började med kikarträning, efter att ha tagit del av projektet, säger Berit Hellmin från sc Halmstad. Ambitionen är att arbeta tillsammans i grupp när de båda fått mer erfarenhet.

– På det individuella planet har vi till en början arbetat med ”Se mer-rullar”, efter att ha förstått att rullen inte skall vara i pannan, kunde vi snabbt gå över till cartonkikare. Sättet att komma fram till vilket öga som var det dominanta var en bra metod, ”Kika i brevlådan”.

– ”Whiteboardtavlor med magnetfigurer” har varit det vi använt mest av Se mer materialet. Även ”Se mer blommor” har använts. Det har varit roligt att identifiera och bygga lika och göra detta till en turtagning. Det svåra är fokuseringen det har varit den vuxnes uppgift att ställa in rätt skärpa, vi har talat om en tydlig bild och vad som är en otydlig bild, men det be-

hövs mycket träning. Arbetet har bedrivits både i hemmet och på syncentralen. Vi har även provat ”Tittsagan” vilken kan bli långdragen, däremot ”Förstora kaniner” har använts i andra sammanhang med andra barn.

– Vi ser fram emot att arbeta tillsammans i grupp, då vi även har planerat att visa filmen och diskutera tillsammans med föräldrarna.

– Det finns mycket annat i miljön runtomkring oss som är viktig att ta en titt på bla. har vi använt oss av olika planscher som är tydliga med stora och små detaljer. Blir mycket påtagligt för föräldrar när de upplever hur barnet tolkar bilder utan kikare och sedan får titta i kikare, vilken glädje att kunna upptäcka vad det är.

– Redan innan ”Se mer-projektet har vi arbetat med kikare, det är roligt att se glädjen hos barnet/eleven när det upptäcker att där finns en värld längre bort, och även kunna ha användning av den i skolan vilket faktiskt kan fungera för någon enstaka elev.

– Jag tycker att det var inspirerande att ta del av detta projekt och ”Metodboken” tycker jag är mycket bra, där finns mer material att arbeta med.

– **I Kalmar har vi inte** använt materialet så mycket beroen-

de på att vi inte har så många synskadade barn i lämplig ålder, säger Gun Olsson, sc Kalmar.

– Det är värdefullt att ha tillgång till ett sortiment som är lika över hela Sverige, det underlättar när man diskuterar med kollegor. Tidigare har vi varit hänvisade enbart till eget tillverkat eller ”hittat på stan” material. Historierna om Rabbit och Blixten är väldigt uppskattade av både barn och personal! Kikarna som ingår i väskan har delats ut och vi har fått skaffa nya. Problemet hos oss jämfört med Se-Mer-projektet är att vi inte har underlag för att samla grupper. Finessen med att göra saker i grupp är ju att det inte är lika pinsamt att visa sig med kikare om kompiserna också har en och det är lättare att göra en rolig grej av träningen. Vi har inte heller möjlighet att lägga så mycket tid på varje ärende som man hade i projektet.

– Det är jättebra att projektet genomförts och att man varit så duktig på att sprida resultatet över landet via regionala presentationer. Vi ser med spänning fram emot den aviserade uppföljningen!

– **Givetvis använder jag** och mina kollegor, det som jag var med om att ta fram – tillsammans med Malena, Krister och Jörgen, säger

Louise Hemmingsson, sc Malmö och Helsingborg.

–Fler barn blir aktualiserade tidigare i rehabiliteringen, just för kikaren.

– Det är svårt att starta upp inläringen, om man är ensam. Dvs ensam vuxen - man kan inte vara på två ställen samtidigt, som en del av materialet kräver, därför att barnet har inte den förståelse som krävs när man talar om ”tylig bild” ”skruva förbi” bästa möjliga bild och tillbaka igen osv

–Gör man träningen i grupp, bör det inte var mer än 4 barn samtidigt – och föräldrarna skall delta annars förlängs inläringstiden. Gör man det individuellt, tar det längre tid – att hinna med samma antal barn, men föräldrarnas engagemang är bättre.

– Vikten av att träna i barnets egen miljö är större, ju yngre barnet är, för att kunskaperna skall kunna omsättas i verkligheten. Ingen som jag har tränat med vill egentligen ha kikaren i skolan, förutom på rasten och när klassen skall på olika evenemang eller liknade. Kikaren användes mest på skolrasten och/eller fritiden.

Att det kan finnas praktiska problem vittnar också Eva Carlholt, sc Jönköping om:

– Vi tror på materialet men det tar tid att implementera nya arbetssätt. Vi har använt kikärtningen men det krävs mer tid för ständig uppföljning och stöd. **JW**

Titta på mamma

Vad händer om föräldrar inte får ögonkontakt med sitt nyfödda barn?

Det undrade Annika Rehn på syncentralen i Lund och Katrin Bernstad på BUP i Malmö.

Annika tyckte sig ha märkt att den känslomässiga anknytningen mellan barn och föräldrar var annorlunda om barnet hade en grav synskada – barnet vände sig inte lika självklart till mamma och pappa när det var något.

Anknytning och ett känslomässigt välfungerande samspel betyder mycket för barnets utveckling av så kallad social kompetens. Seende barn använder föräldrarnas ansiktsuttryck som svar på frågor de inte kan formulera – en sorts känslomässig kommunikation gravt synskadade barn missar.

Det går förstås att kompensera för den saknade ögonkontakten – något till exempel Gunilla Stenberg på institutionen för psykologi i Uppsala har visat i sin forskning.

– Med lite äldre barn kan man prata om en delad upplevelse – Åh, var det kyrkklockan som ringde? säger Katrin Bernstad. Yngre barn, före pratstadiet, får man bekräfta fysiskt –ta i barnet, dela känslor, vara uppmärksam på när barnet

söker kontakt och bekräfta det.

– Den som har ansvaret för att lära ut alternativa tekniker är syncentralen, säger Annika Rehn. Men tyvärr råder stor osäkerhet på syncentralerna om hur man gör.

Så nu planerar Annika och Katrin ett utbildningstillfälle för syncentralerna under

Tre begrepp är centrala inom utvecklingspsykologin *Socialt refererande* är när barnet tittar på mamma och pappa för att få reda på hur det själv ska reagera på något nytt. Utvecklas mellan 6 och 12 månader, hos blinda barn inte före två år.

Delad uppmärksamhet är när barnet förstår att någon annan intresserar sig för samma sak som barnet självt och tar del av den erfarenheten. Utvecklas ungefär i ettårsåldern. *Mentalisering* är när barnet förstår att andra tänker och känner på sitt sätt. Utvecklas i 4-5-årsåldern, men blinda och autistiska barn har stora svårigheter med detta. Socialt refererande och delad uppmärksamhet krävs för att man ska lära sig mentalisera. *Litteratur:* Anders Broberg m.fl: Klinisk barnpsykologi. Utveckling på avvägar. Natur och Kultur 2003.

Anders Broberg m fl: Anknytningsteori. Natur och Kultur 2006.

Visuella barriärer i en visuell kultur...

Det var en mäktig öppning av den 5:e Nordiska kongressen för synpedagoger i Sandefjord, i början av oktober.

På en storbildsskärm fick vi se en norsk manskör, klädda i tjocka vinterkläder och med stora pälsmössor på huvudet stå tätt tillsammans ute i ett kyligt vinterväder och med snålblåsten vinande över öppet hav. Ur högtalarna, i den stora Parksalen, överväldigades vi av vacker kör-sång. Kameran skiftade fokus från närbilder av människans allvarliga ansikten till brusande havsvågor som slog in över klipporna och vågbarriärer. En mycket vacker metafor över det centrala temat för konferensen ”Visuelle barrierer, synshemmet i en visuell kultur”.

Det är ingen idé att här göra ett referat av alla de intressanta föreläsningarna och workshopen som avhandlades under tre intensiva och spännande dagar för det finns att hämta på www.syndanmark.dk. Istället tänker jag dela med mig några av mina tankar och reflektioner.

Visuella barriärer är ett begrepp som får mig att tänka på hur det var innan synre/habiliteringen startade,

innan synpedagogerna fanns på arenan och innan den ”syntekniska” utvecklingen startade. Då påverkades de visuella barriärerna både av att det inte fanns optiska lösningar och synpedagogik och att omgivningen satte upp barriärer både ur en psykisk och en fysisk dimension. Idag diskuterar vi mycket om möjligheterna för personer med synfunktionshinder att kunna vara delaktiga. Vi tänker då i första hand på att miljön skall vara tillgänglig och att man skall ha möjligheter att på samma villkor som personer som inte har ett funktionshinder hämta, förvalta och föra vidare information, att kommunicera på lika villkor.

Mycket har ju hänt när det gäller miljöanpassningar och möjligheten att kommunicera och det finns fortfarande barriärer som vi måste få bort. Men jag tycker mig se nya barriärer som sakta men säkert byggs upp. Barriärer som, om vi inte snarast gör något åt dem, kommer att cementeras. Barriärer som hindrar oss att förvalta och utveckla möjligheten till re/habilitering för personer som p g a varaktiga synnedsetningar har svårigheter att få vardag, utbildning och arbete att gå ihop.

Dessa barriärer heter ekono-

miska nedskärningar, utarmning av synpedagogisk kunskap, långa väntetider, bristande psykosocialt stöd, otillgänglighet... Listan kan göras lång.

Jag vill stanna upp och reflektera över synpedagogens och synpedagogikens roll inom dagens re/habilitering. Hur arbetar synpedagogerna idag? Hur skickliga är vi när det gäller optik och optisk rehabilitering? Vilka pedagogiska och metodologiska lösningar använder vi? Hur vet vi att vi jobbar på rätt sätt? Vad har vi för utvärderingsinstrument? Hur får vi ny kunskap?

Om vi inte diskuterar och reflekterar över dessa frågor så bygger vi upp barriärer både för oss själva och dom vi möter i vårt arbete. Jag ser idag en stor fara i att synpedagogen och synpedagogiken håller på att försvinna. Jag längtar efter den dag då vi alla synpedagoger träffas och förutsättningslöst vänder och vrider på frågeställningarna, delger varandra kunskap både i teori och praktik. Vi måste slå vakt om vår yrkesstolthet och all den kunskap som finns ute i verksamheterna och det ansvaret måste vi ta annars så finns det ingen yrkesgrupp inom synre/habiliteringen som har den unika och så viktiga kunskapen som vi synpedagoger besitter.

Därför är det så härligt att åka till den Nordiska konferensen och för att möta så många nordiska kollegor. Här fanns inga barriärer. En härlig varm stämning som öppnade möjligheterna att ta kontakt med våra norska, finska och danska kollegor. En vilja att dela med sig av kunskap och reflektioner under workshopen, att bjuda på sig själv och att visa ett genuint intresse för att ta del av andras erfarenheter.

Jag skrev tidigare att det finns föreläsningmaterial och referat på hemsidan som jag verkligen rekommenderar att ni tar del av. Men det finns några saker som jag ändå vill dela med mig av. Bodil Jönsson tankar om tid är nog välkända av de flesta och hennes uttryck ”ställtid”. Jag har funderat över hur mycket ställtid som vi ger våra brukare när det gäller att ”se på ett annat sätt”. Hur snabbt kan det gå att ställa om från att se ”normalt” till att se suddigt och sen att se med olika slags förstoring? Hur mycket ställtid behöver brukaren för att ta till sig olika strategier eller kompensatoriska tekniker? Ställtid ger möjlighet att ändra perspektiv och att reflektera vilket är en viktig del i rehabiliteringsprocessen.

Bodil Jönsson bad oss också reflektera över orden användbarhet och användbarhet. Det är kanske så att dessa begrepp inte alltid går hand i hand. Det måste få ta tid innan jag kan bestämma mig

Bodil Jönsson med okänd person

för om, exempelvis ett användbart hjälpmedel är användbart.

I en av de parallella föreläsningarna höll Magne Lunde ett anförande där han framförde en kritisk blick på självständighetsidealet. Självständighet till vilket pris som helst? Varför skall funktionshindre bevisa sin ”totala” självständighet när icke funktionshindre slipper. Alla funderar vi ju på när man är villig att släppa på sin självständighet och ta till olika redskap, hjälpmedel eller frågar andra människor om hjälp. Magne Lunde förmedlade också sin syn på blindhet. ”Man kan vara blind till det yttre och det går det inte att göra något åt men om man är blind till det inre så begränsar det möjligheter till förändring”.

I anslutning till kongressen fanns det naturligtvis möjlig-

heter att besöka utställarna. Det var ett tiotal utställare och det som är det ”nya” när det gäller hjälpmedel är de nya CCTV-systemen som scannar in texten och som man sedan kan välja hur man vill att texten skall presenteras på skärmen.

Avslutningsvis visades en mycket vacker film från Danmark där man med vackert foto och underbar musik fick följa en ung blind kvinnas ljud och musikupplevelser tillsammans med hennes mor och lillasyster.

Det är min förhoppning att vi alla kan ses om tre år igen och då förhoppningsvis i Sverige.

Tack FFS för stipendiet.

Ann-Britt Johansson
Synpedagog
Syncentralen Göteborg

...kan ofta vara mentala

Det var ca 250 deltagare från de nordiska länderna.

Deltagarna kom från olika yrkesgrupper som arbetar inom synvärden. Utställarna från olika firmor var också med för att visa det senaste inom hjälpmedelsområdet. Hjälpmedlen blir bara mindre och kraftfullare för varje år. Snart är det ett minne blott hur vi bar dessa stora och tunga tv-system som skymde eleven bakom skärmar och annan utrustning. USB-minnet "MyStick" som kommer att göra livet mycket enklare för våra användare att ha sin anpassning med sig. Framtiden finns redan här.

Norge var som väntat väl representerat, men Danmark kom inte långt efter. Sverige var bara hälften och Finland hade två deltagare. Nästa kongress kommer att hållas i Sverige någonstans, då måste vi bli fler deltagare från oss.

Detta var min 3:e kongress. Jag var med vid den första kongressen i Fredrikshamn 1994 och i Göteborg 2002 och nu i Sandefjord.

Temat för årets kongress var "Visuelle barrierer- synshemmet i en visuell kultur"

Trots vissa språkliga barrierer, så går det bra att förstå varandra efter ett tag. Jag

blandade ihop norska och danska så det blev lite av skandinaviska. Vi borde vara bättre på att tala och förstå varandra när vi har så mycket gemensamt.

Vi har många likheter mellan länderna Norge har Tambartun kompetenscenter och Huseby, Danmark har syncenter Refsnæs och Videcenter, Sverige har Ekeskolan och resurscenter syn, om det går att jämföra.

Huseby och Tambartun kompetenscenter har sammanställt en bok; SYN 2005, en samling av artiklar och texter som blivit publicerat under 2005. Den delades ut till alla deltagare. Flera av deltagarnas tyckte att Gunvor B. Wilhelmsens workshop var mycket bra. Jag missade den, men det finns en bra artikel av henne i denna bok på sid. 129 "Synsskader etter hjerne-slag" Artiklarna går att läsas gratis på www.statped.no

Efter att ha varit på tidigare kongresser har jag kommit i kontakt med nyhetsbrevet från Videncenter for Synhandicap som heter "Synshandicap. Den utkommer fyra gånger per år på svart, punkt, ljud och diskett. Om inte ni har den redan, så kan jag rekommendera att ni beställer den från Videncenter for synshandicap Rymarksvej 1 2900

Hellerup. Webplats www.visinfo.dk Här finns mycket bra artiklar och adresser att hämta.

Kongressen var uppdelad i gemensamma föreläsningar och 48 parallella workshops.

Att välja mellan dessa workshops var inte lätt; jag skulle vilja lyssna på alla. Några av föredragen och workshops kan man hitta på www.syndanmark.dk

Gå in och läs och inte minst träna på att förstå norska och danska till nästa kongress.

Det första föredraget höll professor *Bodil Jönsson* från Lund. Det handlade om "Nya möjligheter och omöjligheter för synpedagogiken i dess samspel med en förändrad kultur och teknologi" www.syndanmark.dk

Hon pratade om bl.a. vårt behov av ställtid. Hon nämner under rubriken, "Men mycket är bra retorik..." För har de berörda inte ett relevant språk för det levda funktionshindret, uppkommer det en tystnadens kultur (jfr Freire, Pedagogik för förtryckta). Människor med funktionshinder behöver sin COP, sin Community of Practice, precis som de professionella har sina.

Berit Veghem, kriminolog

från Oslo, fick på kort varsel ersätta en talare. Hon arbetar med bl.a. diskriminering. Hon delgav oss sina erfarenheter som synskadad. Den fysiska omgivningen, fördomar, socialt, i den visuella kulturen i ett socialt samspel. Seende har fördelar att hitta någon att ta kontakt med. 80% av all information får man från synen. Man väljer ut någon att prata med, ett leende, man hittar varandra. I en ny miljö är det första mötet den första dagen mycket viktig. Hon menar att det är viktigt att hitta egna strategier. Utnyttja sina 20%. Omgivningen tycker att det är helt obegripligt att man kan klara sig utan syn.

Hon var trött på att prata om sin syn. Hur mycket ser du? Är du bitter? Hur kan du klara dig m.m. Man blir inte bekant på detta sättet att samtala. Varför ska alla veta hur mycket jag ser? undrar hon. Hur ska man tackla dessa situationer utan att bli misstolkad. Viktigt att ha egna strategier. Hur tacklar man dessa situationer Hur vill jag bli mött? Det är mycket personligt att dela detta. Ut i värden och träffa nya människor, även de som jag känner, känner jag inte igen. Värden är full av nya människor.

Strategier: Hon brukar snacka sig in, kunskap om kroppsspråket som man inte kan ignorera. Välja ett positivt kroppsspråk, vara medveten om att det finns och inte ha ett avvisande sätt; det går

inte att avvisa kroppsspråket med en lag, det finns där.

Annelise Qvale och *Lisa Anne Yala* från Huseby kompetanscenter hade en mycket intressant och praktisk workshop. Ämnet var "Taktill information og kommunikasjon i skolen." Trening for å kunne tolke. De har gjort ett fint "Tegnepakken" som innehåller material som gravt synskadade kan använda sig av att teckna med. Finns att beställa hos Läromedel Huseby kompetanscenter, Gml. Hovseterv. 3 0768 Oslo. Föredraget finns även det på webben.

Till slut vill jag nämna om psykolog *Lykke Jensen* från institutt for blinde og svagsynede i Danmark. Hon började sitt engagerade föredrag med hög musik och en information om sig själv. Efter det gick hon in på andra kulturers handikappförståelse. Vilka konsekvenser har det när man har en annan syn på handikapp. Att i vissa möten med en annan kultur får vi först hitta ett nytt sätt för att mötas. Även detta finns att läsa om på webben.

Sist men inte minst så vill jag tacka för stipendiet från FFS så att jag fick möjligheter att åka till Sandefjord. Väl mött på nästa kongress! Hälsningar från

Eva Karp
Karlskrona

Nordisk Musikcamp i Danmark

Instituttet for Blinde og Svagsynede i Hellerup utanför Köpenhamn inbjuder synskadade ungdomar i åldrarna 12- 20 år till med intresse för musik till ett läger den 8-11 mars 2007.

Musiklägret är öppet för unga med intresse för rytmik såväl som klassisk musik och vi strävar efter att undervisningen blir målinriktad till de människor som anmäler sig. Genomgående ämnen blir samspel, rytmik och punkt-notundervisning. Allt efter vem som anmäler sig, kommer vi också att kunna erbjuda diverse instrumentundervisning.

Erfarenheten från tidigare musikläger är att det har varit en mycket stor och givande upplevelse för alla medverkande både på ett ämnesmässigt och personligt plan.

Deltagarna och deras eventuella hjälpare betalar själva för transporten till och från instituttet. Undervisning och uppehälle är gratis.

Övernattning blir i institutes gymnastiksal. Sovsäckar och liggunderlag ska tas med.

Senaste anmälningsdag är 11 februari 2007. Kontakta Morten N. Schmidt på tel +45 39452337 eller e-post mns@ibos.dk för ytterligare information.

Kulturutblickar på psykologkonferens

Psykolog Peter Rodney, på Institutet i Köpenhamn har tagit ett uppskattat initiativ i höst.

9-10 oktober träffades psykologer inom synområdet på ett möte i Köpenhamn under mottot ” A new approach for the psychological work with visually impaired persons in Europe”

Man väntade sig ett 20-tal anmälningar, det kom över 50! Deltagarna kom från 17 länder. Det påminde om deltagarländerna i Eurovisions-schlagertävlingen: ”Denmark, United Kingdom, the Netherlands, Bosnia Herzegovina, Latvia, Lithuania , Slovenia, Sweden

Psykologerna från Östeuropa och Balkan, med goda kunskaper i engelska och stort sug efter kunskap och erfarenhet var ett intressant inslag.

Programmet innehöll föreläsningar av professor Henrik Jahnsen, Institutionen för medicinsk fysiologi och professor i visuell kognition, Axel Larsen från Psykologiska institutionen, båda Köpenhamns universitet. Vi fick se och höra mycket spännande om hur visuell information processas i hjärnan, t.ex. när det gäller igenkänning av ansikten.

Vi fick också lyssna till

Psykolog Ditte de Leeuw, Resurscenter syn i Örebro i samspråk med två ungerska deltagare.

presentationer från deltagarna. Det finns förstås både slående likheter och påfallande skillnader i vårt arbete.

De skillnader som finns hänger givetvis ihop med ekonomiska och sociala faktorer. I länder där blinda inte har fått någon undervisning alls tidigare, är det förstås ett enormt lyft att en blindskola har startat. Här kan man inte vänta sig att hela kedjan med föräldrautbildning, tidiga insatser och inkludering ska ha kommit igång.

Lykke Jensen, från Institutet i Köpenhamn avslutade med ett uppskattat inslag om kulturella aspekter på synnedläggelse och identitet.

För oss psykologer inom

synområdet var mötet ett värdefullt tillfälle att knyta kontakter och få kännedom om vad som händer inom vårt fält. Om två år räknar vi med att träffas i Holland.

Carin Modén.
Psykolog
Rc syn Stockholm

En människorättskonvention påverkar professionerna

Den nya Människorätts- (MR)-konventionen som FN:s Generalförsamling förväntas anta innan december månads utgång kommer att bli en internationell, tvingande lag.

Det innebär att länder som ratificerar (antar konventionen) kommer att vara bundna att efterfölja den, precis som alla andra lagar. Det är alltså inte bara rekommendationer!

För Sveriges del är det osäkert när den kommer att ratificeras eftersom det finns åtskilliga saker i konventionen som vi antingen måste lagstifta om, eller så måste redan befintliga lagar justeras så att de överensstämmer med konventionens anda. Om EU beslutar sig för att medlemsländerna kan kollektivt ratificera konventionen, så blir den automatiskt gällande även i Sverige eftersom EU-lagstiftning även gäller här.

En FN-konvention inom MR-området är normalt ett avtal mellan en individ, i detta fall en person med funktionsnedsättning och Staten. Men i den här nya konventionen finns också skrivningar som beskriver andras skyldigheter, dvs inte bara Statens, gentemot personer med funktionsnedsättningar, utan också

näringslivet, yrkesfolk och institutioner .

Dessa ”andra” är bland annat personer som professionellt arbetar med personer med funktionsnedsättningar. I förordet, eller avsiktsförklaringen, är ett av konventionens syften uttryckt på följande sätt:

”Att befrämja utbildning för yrkesverksamma och personal som arbetar med personer med funktionshinder i frågor som gäller rättigheter såsom de har formulerats i denna konvention, så att stöd och tjänster bättre ska kunna erbjudas i linje med dessa rättigheter.”

Vidare står det i en av de följande satserna att man ska erbjuda stöd och förmedlingstjänster som t ex ledsagare, läshjälp och professionell teckenspråkstolkning för att underlätta tillgängligheten i fysiska miljöer och på allmänna platser. Det kan innebära dels att Staten ska ställa dessa tjänster till förfogande, men det ställer också krav på t ex affärsinnehavare att anpassa sina lokaler och sina varor och tjänster till vad som föreskrivs i konventionen!

I artikel 4 om allmänna åtaganden, artikel 8 om medvetandegörande och i artikel 13 om tillgänglighet till rättssystemet definieras vilka

ytterligare krav som ställs på personer som har personer med funktionshinder som kunder eller målgrupp. Det gäller utbildning i de rättigheter som formulerats i konventionen, utbildning i frågor som rör tillgänglighet och att personer med funktionshinder garanteras rättvis behandling i rättssystemet. Det senare innebär att Staten ska se till att personer som är anställda inom rättsväsendet, inom poliskåren och på fängelser ska få särskild utbildning i frågor som rör rättigheter för personer med funktionshinder.

Artikel 20 om att förflytta sig gäller alla som yrkesmässigt jobbar med rehabilitering eller utbildning av personer med funktionshinder. Den paragraf som nu åsyftas lyder som följer: ”erbjuda utbildning i förflyttningstekniker både för personer med funktionshinder och även för personer med specialutbildning som arbetar med personer med funktionshinder”!

Särskilt stora krav ställs på personer som är verksamma med utbildningsinsatser. I artikel 24 om utbildning står bland annat att Staten måste vidta särskilda åtgärder så att lärare med egna funktionshinder, lärare som är teckenspråks- och/eller punktskriftskunniga anställs och att per-

sonal på alla nivåer inom utbildningssektorn får gå kurser i ämnen som handikappkunskap, alternativa undervisnings- och kommunikationsmetoder samt informeras om läromedel och tekniker för att underlätta undervisning av personer med funktionshinder.

Staten ansvarar också för att personer med funktionshinder ska ha tillträde till bland annat högskole- och yrkesutbildning på samma premisser som alla andra i samhället. Det ställer t ex krav på att internatboenden ska vara handikappanpassade!

När det gäller bemötande

och vård inom vårdsektorn står det i artikel 25 att alla ska ha rätt till samma vårdinsatser och att dessa ska vara grundade på patientens fulla medgivande och tillstånd till behandling och i övrigt präglas av värdighet, självbestämmande och utifrån de behov som individen har.

Så vitt jag vet har personer med funktionshinder i Sverige aldrig förvägrats vård men däremot att bli vägrad att bli serverad t ex alkohol på restaurang. I artikel 25 finns en paragraf som täcker båda aspekterna utifrån att kunden, restauranggästen eller patienten har ett funktionshinder. Personal inom dessa sektorer måste därför få utbildning i de etiska regler och mänskliga rättigheter som lagstadgats i landet, alltså förbud mot all form av diskriminerande behandling.

En stark och viktig skriv-

ning är dessutom den som gäller förbud mot diskriminering av personer med funktionshinder i fråga om försäkringar, inklusive livförsäkringar. Här måste försäkringsbolagen se över sina regler – äntligen kan man tycka!

Rent generellt har Staten i och med konventionen alltså ett större ansvar för att se till att personer med funktionshinder kommer ut på arbetsmarknaden genom åtgärder som yrkesutbildning, rehabilitering, anpassningar mm och att särskilda bidrag, rådgivning etc. ställs till förfogande. Det blir förbjudet att diskriminera någon, vid något enda tillfälle, på grund av funktionshinder.

Som framgår av allt detta finns referenser till flera yrkesgrupper som arbetar med personer med funktionsnedsättningar. Någon speciell yrkesgrupp har dock inte framhållits, men ett genomgående drag i konventionstexten är att rollen för yrkesfolk ska baseras på ett synsätt som präglas av respekt för individens mänskliga rättigheter, att man stödjer individen, visar respekt, frågar efter hennes eller hans mening, är väl skickade för sitt uppdrag och har goda kunskaper inom sitt ansvarsområde.

Det här borde stå med i anställningsannonser! Det visar i alla fall att kraven kan ställas ganska högt på de personer som genom sitt yrke arbetar med personer med funktionsnedsättningar.

I en av de sista artiklarna i konventionen står det om internationellt samarbete och där finns följande tänkvärda ord.

”Att staten ska underlätta och stödja vidareutbildning genom t ex erfarenhets- och informationsutbyten, kurser samt att man ska delar med sig av goda erfarenheter.”

Det här är något som alla som arbetar med handikappfrågor på något sätt, borde ta till sig. Man skulle till exempel, i konventionens anda, kräva vidareutbildning, ökad forskning och begära att exempelvis frågor kring synskador kartläggs.

Det som jag själv ser som allra mest positivt med konventionstexten är att det är klart uttryckt att all verksamhet ska ske i samråd och samförstånd med personer med funktionsnedsättningar och med våra organisationer inblandade.

I Sverige har vi ju faktiskt haft ganska bra erfarenheter av att formulera och delta i beslut som angår oss, men vi kan bli ännu bättre och det kommer man att tvingas till genom att det måste bildas MR-råd i varje land. Dessa MR-råd ska behandla MR-frågor och funktionshinder, men kan mycket väl också ta upp andra diskrimineringsfrågor. Får se om den nya sammanslagna Ombudsmannaorganisationen kommer att bli ett sådant MR-råd? Det mest spännande då är att konventionen säger att rådet ska be-

stå av representanter från organisationer av personer med funktionshinder! Det hade den Statliga utredningen inte tänkt på!

Det har varit roligt att ha fått vara med och påverka texten i konventionen så att alla personer med funktionshinder i världen ska få samma möjligheter. Men jag tycker inte det räcker med att klappa sig på magen och säga att vi har det bra här i Sverige – världen är ju så mycket större än bara lilla Svedala!

Nu måste vi förmedla våra kunskaper till andra om vi är så bra som vi säger! Jag hoppas att vi är det och därmed är beredda att dela med oss av kunskaper och erfarenheter inom syn-rehabilitering, ögonvård, syn-pedagogik och andra viktiga områden inom synvärlden!

Kicki Nordström

Ordf, WBU:s grupp för FN-frågor

**Temat för 2007 är
"Var står Synsverige idag"**

**Med fokus på
kommunikation, aktivitet
och delaktighet.**

**Reservera dagarna 25-26
oktober 2007.
Conventum Örebro.**

Personskvaller

Frank Skaret har slutat som musiklärare på Rc syn i Stockholm och jobbar numera på Insyn.

– Jag säljer inte musikinstrument, säger han. Men mycket av det jag gjorde på Rc syn var att göra datorprogram som underlättade kommunikationen mellan blinda och seende, och det gör jag på Insyn också.

Ett nytt företag

presenterade sig på Syn-Kommunikations utställningsavdelning – *Provista*.

Provista är ett norskt företag för specialoptik och kommer att representera Waldmanns belysning, Eschenbachs optik, HumanWares cctv mm.mm.

En katalog kan ses på www.provista-optik.se.

Specialpedagogiska

institutet har under hösten fått ett antal ny medarbetare som kommer att arbeta med synfrågor.

Resurscenter Syn Stockholm: *Maria Östman*, utredare, *Anders Sennerö*, matematik och NO, *Hans Kroon*, idrott och hälsa, *Ulla Storaesus* (projektledare)

Resurscenter syn Örebro: *Karin Petterson*, grundskollärare

Rådgivare med inriktning syn, Södra regionen: *Mikael Andersson* och *Hans Kvarnsjö*

Kallelse och Dagordning till FFS Årsmöte

Tid: 15/3 2007 kl 17.30-18.30

Plats: First Hotell Witt, Kalmar

1. Mötets öppnande
2. Mötets behöriga utlysande
3. Val av ordförande och sekreterare för mötet
4. Godkännande av dagordningen
5. Val av två justeringspersoner
6. Val av två rösträknare
7. Styrelsens verksamhetsberättelse
8. Revisionsberättelse
9. Förslag till stadgeändringar
10. Ansvarsfrihet för styrelsen
11. Information från styrelsen
12. Inkomst- och utgiftsstat för kommande verksamhetsår
13. Årsavgift för kommande verksamhetsår
14. Val av styrelse och styrelsesuppleanter
15. Val av revisorer och revisorssuppleanter
16. Val av valberedning
17. Stadgeenligt väckta förslag
18. Övriga frågor
19. Mötets avslutande

Övriga årsmöteshandlingar finns på www.ffs.a.se fr.o.m. den 1 mars 2007

Välkomna till FFS Fortbildningsdagar First Hotel Witt Kalmar 15-16 mars 2007

Torsdag 15 mars

- 09.00-10.15 Registrering, kaffe och Utställning,
10.15-10.30 Välkommen, Lena Söderberg FFS Ordförande
10.30-12.00 "Glaucom – Behandling lönar sig", Professor Anders Heijl, Ögonforskare
Universitetssjukhuset Malmö
12.00-13.30 Lunch Utställning
13.30-14.30 Presentation av SYNTES' Projekt, Peter Lorenzon Hjälpmedelsinstitutet
"Barn med grav synnedsättning och deras föräldrar. Tidig anknytning och
samspel avgör barnets framtid" Annika Rehn, SC Lund
"Grupprehabilitering" vid Stockholms Syncentral Långbro, Maud Häger,
Stockholms Syncentral
14.30-15.00 Kaffe Utställning
15.00-16.00 "Vision Enabling" Föreläsning av Tekn. dr optiker Jörgen Gustafsson
16.00-17.00 Utställning
17.30-18.30 Välkommen till FFS Årsmöte 2007
20.00 Middag och Festligheter

Fredag 16 mars

- 08.30-10.00 "Synstrening og konsekvenser for synspedagogisk praksis" Föreläsning av
Gunvor Wilhelmsen dr scient och synpedagog Huseby Kompetenscenter
10.00-10.30 "Dala-projektet" i syfte att förbättra rehabiliteringen för äldre personer med
synnedsättning och stödja utvecklingen av syncentralernas specialistfunktion
Annika Södergren, synpedagog SC Falun
10.30-10.45 Fruktpaus
10.45-12.00 "DUVA" Datasynhjälpmedel, Utvärdering, VuxnA , Monica Svedesjö och Anna
Karin Tjärnström, Syncentralen Umeå "BUMSIK" Barn och Ungdomar Med
Synskada I Kalmar län. Gun Olsson, Syncentralen Kalmar
12.00-13.30 Lunch
13.30-14.15 "Hur ser du egentligen ?" Informationsmaterial kring RP, Makuladegeneration,
Glaucom och PVL. Kristina Eriksson, Ögonläkare, Lundby sjukhem, Göteborg
14.15-14.30 Avslutning

Anmälan sker digitalt via hemsidan www.ffs.a.se fr.o.m. december 2006. *Sista anmälningdag*
är fredag 16 februari 2007

Du kan också skriva ut anmälningblanketten och skicka den till FFS Kansli Karlbergsvägen
22, 113 27 Stockholm

Upplysningar Gunilla Dagerman 08-6128960 Gun Olsson 0480-81439

Kalendern

10 - 13 januari

BETT Educational
Technology Show, London
www.bettshow.com/

16 januari

Extending Horizons –
Accessibility to Next Gene-
ration Networks, London
[www.cost219.org/extending_](http://www.cost219.org/extending_horizons_conference.html)
[horizons_conference.html](http://www.cost219.org/extending_horizons_conference.html)

15 - 16 mars

FFS studiedagar och årsmöte,
Kalmar
www.ffi.a.se

19 – 24 mars

CSUN, Los Angeles
[www.csun.edu/cod/conf/](http://www.csun.edu/cod/conf/index.htm)
[index.htm](http://www.csun.edu/cod/conf/index.htm)

9 - 11 maj

SightCity, Frankfurt
www.sightcity.net/

10 - 12 maj

9th Nordic Network on
Disability Research
Conference, Göteborg
www.nndr2007.com

17 - 19 juli

Sight Village, Birmingham
www.qac.ac.uk/sightvillage/

28 juli - 8 augusti

3rd IBSA World Games, São
Paulo
[www.ibsa.es/eng/](http://www.ibsa.es/eng/campeonatobrasil.htm)
[campeonatobrasil.htm](http://www.ibsa.es/eng/campeonatobrasil.htm)

25 - 30 september

14th Deafblind International
World Conference, Perth
(Australien)
[www.dbiconference2007.asn.](http://www.dbiconference2007.asn.au)
[au](http://www.dbiconference2007.asn.au)

4 - 6 oktober

”Inklusion/rummelighed i
Europa med særlig
opmærksomhed på Norden”,
Köpenhamn
[admin.nordskol.org/](http://admin.nordskol.org/nordspes/nyheter/konference_040606/sv)
[nordspes/nyheter/konference_](http://admin.nordskol.org/nordspes/nyheter/konference_040606/sv)
[040606/sv](http://admin.nordskol.org/nordspes/nyheter/konference_040606/sv)

16 - 20 oktober

Closing the Gap,
Minneapolis (USA)
www.closingthegap.com

2008

7 - 10 juli

9th International Conference
on Low Vision, Montreal,
Canada
[www.opto.umontreal.ca/](http://www.opto.umontreal.ca/vision2008/)
[vision2008/](http://www.opto.umontreal.ca/vision2008/)

6 - 17 september

Beijing 2008 Paralympic
Games

2009

5 - 9 juli

ICEVI European Conference,
Dublin
www.icevi2009.org

En utförligare version samt länkar till de flesta konferenserna finner du på Internetversionen av kalendern <http://home.swipnet.se/macula-lutea/kal.html>